

Załącznik do uchwały Nr .2012

Rady Powiatu w Pile

z dnia marca 2012 roku

**POWIATOWY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY W RODZINIE
ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY
W RODZINIE
W POWIECIE PILSKIM
NA LATA 2012– 2015**

SPIS TREŚCI	str.
I. WPROWADZENIE	3
II. PRZEMOC W RODZINIE – PODSTAWY TEORETYCZNE	4
2.1. DEFINICJA	4
2.2. CYKL PRZEMOCY DOMOWEJ	4
2.3. RODZAJE PRZEMOCY W RODZINIE – FORMY ZACHOWAŃ AGRESYWNYCH	4
2.4. MITY I STEREOTYPY NA TEMAT PRZEMOCY W RODZINIE	5
2.5. SKUTKI PRZEMOCY W RODZINIE	6
2.6. ZAŁOŻENIE PROGRAMOWE	7
III. DIAGNOZA PROBLEMU PRZEMOCY W RODZINIE	8
3.1. POZIOM OGÓLNOPOLSKI	8
3.2. PRZEMOC DOMOWA W POWIECIE PILSKIM	9
3.3. PRIORYTETOWE POTRZEBY I KIERUNKI DZIAŁAŃ	15
IV. ODDZIAŁYWANIA KOREKCYJNO-EDUKACYJNE WOBEC OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE	15
4.1. GENEZA	15
4.2. FORMY REALIZACJI I ZAWARTOŚĆ MERYTORYCZNA PROGRAMÓW ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH	16
4.3. CELE I REZULTATY ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH	17
V. CELE, REALIZACJA, MONITORING I EWALUACJA ORAZ ZASADY FINANSOWANIA	18

I. WPROWADZENIE

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2012 - 2015 jest realizacją art. 6 ust. 3 pkt 1 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, zgodnie z którym do zadań własnych powiatu należy „opracowywanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie”.

Zasadniczym, szerszym celem programu, do osiągnięcia którego ma pośrednio przyczynić się realizacja zadań zaplanowanych w programie, jest ograniczenie skali problemu i skutków przemocy domowej.

Cele szczegółowe, bezpośrednio osiągane w programie, odnoszą się do całego systemu zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie. Program stanowi strategię postępowania z problemem przemocy w rodzinie. Zakłada podejmowanie kompleksowych działań ukierunkowanych zarówno na ochronę ofiar przemocy, jak i na edukowanie osób stosujących przemoc i korygowanie agresywnych postaw i zachowań. W programie zaplanowano do realizacji zadania dla wszystkich szczebli samorządu terytorialnego, szerokiego wachlarza instytucji oraz organizacji pozarządowych.

W części opisowej programu zawarto podstawowe informacje na temat zjawiska przemocy w rodzinie, istotne dla planowania działań w zakresie zapobiegania i zwalczania przemocy. Przytoczone zostały również międzynarodowe i krajowe zapisy dokumentów prawnych odnoszących się do problemu przemocy domowej. W oparciu o obszerną diagnozę problemu przemocy w rodzinie w powiecie pilskim, opisującą skalę zjawiska, zasoby instytucjonalne oraz stan realizacji zadań ustawowych, związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, opracowano listę priorytetowych potrzeb i kierunków działań.

Na podstawie wyników analizy materiałów zgromadzonych w procesie diagnozy problemu przemocy domowej, wyznaczono cele i zadania programu, sformułowane na poziomie ogólnym, umożliwiającym ich rozwinięcie i uszczegółowienie w programach gminnych, adekwatnie do dominujących w środowisku lokalnym potrzeb.

Zakładając, że niniejszy program będzie stanowił wspólny strategiczny plan działań wobec problemu przemocy w rodzinie i będzie realizowany wielopoziomowo przez wszystkie instytucje i organizacje zobligowane do podejmowania działań na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie, oczekuje się, iż przyczyni się on do usprawnienia systemu przeciwdziałania przemocy, ograniczenia zjawiska przemocy i towarzyszących mu innych zjawisk patologicznych.

II. PRZEMOC W RODZINIE – PODSTAWY TEORETYCZNE

2.1. DEFINICJA

Przemoc w rodzinie, zwana także potocznie przemocą domową, to jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie na szkodę bliskiego lub zaniechanie działań koniecznych do ochrony zdrowia i życia osób najbliższych.

Działania te naruszają prawa i dobra osobiste członka rodziny (osoby najbliższej, a także innych osób zamieszkujących wspólnie lub wspólnie gospodarujących).

Przemoc w rodzinie, w szczególności, naraża osoby bliskie na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narusza ich godność osobistą, nietykalność cielesną, wolność i swobodę, w tym również osobiste normy związane z życiem seksualnym.

Powoduje szkody na zdrowiu fizycznym, psychicznym, a także wywołuje cierpienie i krzywdy moralne u osób, które jej doznają.

Przemoc w rodzinie:

- jest zjawiskiem wynikającym z działania człowieka – działanie lub zaniechanie działań jest dokonywane przez jednego członka rodziny przeciwko pozostałym,
- jest intencjonalna – zmierza do osiągnięcia jakiegoś celu,
- wykorzystuje przewagę sił, uniemożliwiając samoobronę i opiera się na władzy i kontroli,
- narusza prawa i dobra osobiste krzywdzonego członka rodziny,
- powoduje szkody i cierpienie u osób, których dotyka.

2.2. CYKL PRZEMOCY DOMOWEJ

Przemoc domowa rzadko jest czynem jednorazowym. Znacznie częściej jest procesem o długiej nawet kilkunastoletniej historii. Ma tendencję do powtarzania się według zauważalnej prawidłowości. Cykl przemocy składa się zwykle z trzech następujących po sobie faz:

- **faza narastającego napięcia** – jest to początek cyklu, który charakteryzuje się wzrostem napięcia i natężeniem sytuacji konfliktowych
- **faza ostrej przemocy** – następuje wybuch gniewu i wyładowanie agresji
- **faza miodowego miesiąca** – jest to faza skruchy ze strony sprawcy okazywania żalu, która jednak, bez specjalistycznej pomocy, kończy się nawrotem przemocy spowodowanym ponownym wzrostem napięcia u sprawcy.

2.3. RODZAJE PRZEMOCY W RODZINIE – FORMY ZACHOWAŃ AGRESYWNYCH

Przemoc w rodzinie może przybierać różne formy i dokonywać się przy pomocy różnych instrumentów:

- **przemoc fizyczna** – są to wszelkie działania polegające na użyciu siły i prowadzące do naruszenia nietykalności cielesnej, nieprzypadkowych urazów, zranień, stłuczeń, złamań czy zasinień
- **przemoc psychiczna** – to umyślne działania wykorzystujące nie siłę fizyczną, lecz mechanizmy psychologiczne, powodujące zachwianie pozytywnego obrazu własnej osoby u ofiary, obniżenie u niej poczucia własnej wartości, pojawienie się stanów lękowych i nerwicowych
- **przemoc seksualna** – polega na wymuszaniu niechcianych przez ofiarę zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy
- **przemoc ekonomiczna** – to działania prowadzące do całkowitego finansowego uzależnienia ofiary od sprawcy

2.4. MITY I STEREOTYPY NA TEMAT PRZEMOCY W RODZINIE

Wiele społeczeństw czy środowisk nie reaguje na problem przemocy w rodzinie, wyrażając tym samym zgodę na przemoc. Jest to wynikiem funkcjonujących w świadomości społecznej mitów i stereotypów na temat przemocy, które pokazują fałszywy obraz problemu. Mity i stereotypy usprawiedliwiają stosowanie przemocy, służą do ukrycia czy zbagatelizowania problemu, przez co utrudniają prawidłowe reagowanie na akty brutalności czy okrucieństwa wobec bliskich. Dają sprawcy sygnał o społecznym przyzwoleniu na przemoc, umacniają w nim pewność siebie i poczucie bezkarności, zniewalając ofiarę przemocy i zmuszając ją do milczenia. Wśród najczęściej spotykanych mitów i stereotypów na temat przemocy w rodzinie znajdują się następujące stwierdzenia:

„Przemoc w rodzinie to sprawa prywatna, nikt nie powinien się wtrącać”

„Jeśli ktoś jest bity to znaczy, że sobie na to zasłużył”

„Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych”

„Przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol”

„Gwałt w małżeństwie nie istnieje”

„Nie ujawnia się tajemnic rodzinnych”

„Nie można zmienić swego przeznaczenia”

Tymczasem, wiedza naukowa, badania i doświadczenie specjalistów obalają stereotypy i dowodzą, iż:

- przemoc, wykorzystywanie, bicie, krzywdzenie osób bliskich jest przestępstwem, tak samo groźnym i podlegającym karze jak przemoc wobec obcych osób;
- przemoc w rodzinie występuje we wszystkich grupach społecznych, niezależnie od poziomu wykształcenia lub statusu społecznego czy materialnego, zdarza się, że lepiej wykształceni sprawcy stosują często bardziej wyszukane formy przemocy;

- nie tylko siniaki, złamania czy oparzenia świadczą o przemocy, przemoc ma „wiele twarzy” – to także poniżanie, obelgi, zmuszanie do określonych zachowań, grożenie, zastraszanie;
- nikt nie zasługuje na bicie, krzywdzenie, maltretowanie, niezależnie od tego, co zrobił lub powiedział, nie wolno poniżać, bić innych ani się nad nimi znęcać;
- przemoc domowa to przestępstwo ścigane przez prawo a nie sprawa rodzinna,

Policja jest powołana do ochrony bezpieczeństwa osób, zapobiegania popełnianiu przestępstw i ściganiu sprawców, niezależnie od tego czy osoba dotknięta przemocą należy do rodziny sprawcy czy też nie.

2.5. SKUTKI PRZEMOCY W RODZINIE

Przemoc w rodzinie, jest doświadczeniem traumatycznym, którego skutkiem są zarówno bezpośrednie szkody na zdrowiu psychicznym i fizycznym, jak i poważne, długotrwałe problemy ujawniające się w życiu dorosłym, jako konsekwencje przemocy doświadczanej w dzieciństwie.

• Konsekwencje doświadczania przemocy przez osoby dorosłe

U osób poddawanych długotrwałej przemocy występują poważne problemy fizyczne i emocjonalne. Do najczęstszych objawów będących skutkami przemocy należą: poważne obrażenia ciała, wzrost częstości chorób somatycznych związanych ze stresem (ból głowy, żołądka, w krzyżu lub w stawach oraz inne dolegliwości) przygnębienie, smutek, obojętność, popadanie w depresję, niepokój, niekontrolowane wybuchy płaczu, śmiechu czy agresji, zmienność nastrojów, decyzji, niepewność, stany lękowe, w tym lęk przed bliskością, nieufność, poczucie zagrożenia, niska samoocena, kłopoty z zasypianiem, koszmary nocne, kłopoty z koncentracją, zwiększone spożycie środków psychoaktywnych, zaprzeczanie, obwinianie się, bezradność, adaptacja do przemocy.

Ofiary często zachowują się niezrozumiale, niejednokrotnie zmieniają zdanie i wycofują zawiadomienie o przestępstwie, bronią sprawcy. Zachowania te są w psychologii tłumaczone najczęściej występowaniem wyuczonej bezradności, zjawiska „prania mózgu” czy stresu pourazowego. Wycofanie się z aktywnych działań służących zmianie sytuacji i wyjściu z przemocy może wynikać z przekonania o bezskuteczności działań, popartego wcześniejszymi doświadczeniami.

Bierność i rezygnacja są również często wynikiem technik manipulacyjnych, jakim ofiara była poddawana ze strony sprawcy, technik mających utrwalić w niej niską samoocenę i wzbudzić poczucie winy.

• Konsekwencje doświadczania przemocy przez dzieci

Na szczególnie poważne konsekwencje zachowań przemocowych narażone są dzieci. Często są one bezpośrednimi ofiarami lub/i świadkami przemocy w rodzinie.

Obok obrażeń cielesnych przemoc domowa powoduje, że dziecko żyje w poczuciu ciągłego strachu i zagrożenia, pozbawione miłości, zaufania i bezpieczeństwa. Niezaspokojenie tych podstawowych potrzeb wpływa na dalszy rozwój dziecka i jest przyczyną wielu schorzeń psychosomatycznych. Dzieci będące ofiarami wykorzystywania seksualnego wykazują wysoki poziom depresji, poczucie osamotnienia, myśli samobójcze, zaburzenia snu, nadpobudliwość, agresję, obniżenie samooceny i poczucie bezwartościowości. Maltretowanie psychiczne niekorzystnie wpływa na rozwój dzieci. Może prowadzić do nieprzystosowania interpersonalnego (brak poczucia bezpieczeństwa, niski poziom kompetencji społecznych, trudności w kontaktach z rówieśnikami), deficytów intelektualnych (deficyty w zakresie możliwości poznawczych, rozwiązywaniu konfliktów i kreatywności) problemów afektywno-behawioralnych (agresja, samoponížanie, lęk, wstyd i poczucie winy, wrogość i gniew, pesymizm i negatywizm).

Skutki przemocy pojawiające się podczas trwania zachowań przemocowych są zaledwie początkiem destrukcyjnego wpływu przemocy domowej. Konsekwencje przemocy ujawniają się często również po długim czasie, kiedy dziecko dorasta, lub w jego dorosłym życiu. Odroczone skutki przemocy objawiają się w postaci różnych form niedostosowania społecznego. Trudności w nauce, wagarowanie, ucieczki z domu, udział w nieformalnych młodzieżowych grupach przestępczych, wysoki poziom agresji, nadużywanie alkoholu, branie narkotyków to tylko niektóre ze sposobów ucieczki od problemu przemocy w rodzinie.

• **Społeczne konsekwencje przemocy w rodzinie**

Przemoc zagraża życiu, niesie ze sobą cierpienie fizyczne, rany, siniaki, ale nade wszystko powoduje niewyobrażalnie wielkie szkody psychiczne u ofiar, które najczęściej przez lata doświadczają znęcania się, wykorzystywania lub zaniedbania. Przemoc domowa to także poważny problem społeczny. Destrukcyjna siła niszczy cały system rodzinny, rozsadza go od środka, odbiera poczucie bezpieczeństwa i możliwość prawidłowego rozwoju najmłodszym członkom rodziny. Niesie ze sobą ryzyko dziedziczenia przez dzieci zachowań przemocowych i powielania ich w dorosłym życiu. Niezwalczana przemoc przybiera na sile, utrwała się i eskaluje niosąc negatywne konsekwencje dla uwikłanych w nią rodzin i dla całego społeczeństwa.

2.6. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

- **SYSTEMOWOŚĆ** - program dąży do rozwoju spójnego i wielopoziomowego systemu przeciwdziałania przemocy opartego o wyspecjalizowane zasoby instytucjonalne i ludzkie, pomiędzy którymi istnieje relacja współpracy.
- **INTERDYSCYPLINARNOŚĆ** - podstawę programu stanowi podejście interdyscyplinarne, zgodnie z którym wszelkie działania na rzecz pomocy rodzinie powinny być planowane i

wdrażane przez specjalistów o różnych zawodach, będących przedstawicielami różnych instytucji i organizacji.

- **KOMPLEKSOWOŚĆ** - przemoc domowa jest ujęta w programie jako zjawisko złożone, wieloaspektowe, rozpatrywane w kilku perspektywach: prawnej, psychologicznej, moralnej, społecznej.
- **EFEKTYWNOŚĆ** - program zakłada realizację celów i kierunków działań, w oparciu o diagnozę problemu, rozpoznanie zjawiska i jego lokalnych uwarunkowań, w drodze budowania i udoskonalania współpracy pomiędzy instytucjami i specjalistami zaangażowanymi w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.
- **BENEFICJENCI PROGRAMU** - wszelkie cele i działania zaplanowane do realizacji w ramach niniejszego programu mają służyć poprawie sytuacji rodzin doznających przemocy jak i ochronie rodzin zagrożonych przemocą. Wśród beneficjentów programu znajdują się:
 - jednostki organizacyjne i podległe organom administracji publicznej odpowiedzialne za przeciwdziałanie przemocy domowej
 - organizacje pozarządowe działające na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy domowej
 - społeczności lokalne

III. DIAGNOZA PROBLEMU PRZEMOCY W RODZINIE

3.1. POZIOM OGÓLNOPOLSKI

Przemoc domowa jest problemem złożonym, o którym trudno się rozmawia i, który jeszcze trudniej badać. Mimo wielu kampanii oddziałujących na świadomość społeczeństwa, debat i dyskusji poświęconych zjawisku przemocy, przemoc domowa nadal często traktowana jest jako sprawa wstydliva, skrywana w czterech ścianach domu.

Najczęściej spotykane badania dotyczą konfliktów czy zachowań przemocowych występujących w najbliższym otoczeniu, a więc problemów nie dotyczących bezpośrednio respondentów lub też badania dotyczące postaw wobec zjawiska przemocy.

Z danych CBOS zgromadzonych w trakcie badania „Przemoc i konflikty w domu”, przeprowadzonego w styczniu 2005 roku na reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski (N=1089), wynika, iż:

- 6% Polaków spotkało się z aktami przemocy w domu; kobiety były ofiarami częściej niż mężczyźni;
- co 8 respondent (12%) przyznał, iż przynajmniej raz został uderzony przez współmałżonka podczas kłótni; połowa osób z tej grupy co najmniej kilkakrotnie padła ofiarą agresji; 11% badanych przyznało, że zdarzyło im się uderzyć partnera/partnerkę; jak wskazały badania przemoc wśród partnerów jest zwykle wzajemna – osoby, które przyznały się do bicia w

większości były kiedyś ofiarami i na odwrót – ponad połowa ofiar (59%) przyznała się do stosowania przemocy;

- do doświadczania w domu przemocy psychologicznej w postaci wyzwisk, krzyków i agresji słownej przyznała się ¼ badanych (27%), co 10 badany (10%) zadeklarował, że był narażany na poniżanie i kpiny; 6% przyznało się natomiast do doświadczania gróźb i szantażu
- 68% badanych zadeklarowało, że w ich domach zdarzają się kłótnie i awantury; większość z tej grupy podkreślała jednak sporadyczność tego typu zdarzeń;
- wśród cech sprzyjających występowaniu przemocy znalazły się: płeć, sytuacja materialna oraz religijność;
- najczęstszym powodem nieporozumień i kłótni okazały się pieniądze, a szczególnie ich brak (31%); dalej znalazły się odmienne poglądy i różnice zdań (18%), drobiazgi, sprawy nieistotne, błahe (15%), obowiązki domowe i codzienne życie (10%), nadużywanie alkoholu i pijaństwo (8%) oraz stosunek do dzieci i ich wychowania (6%)

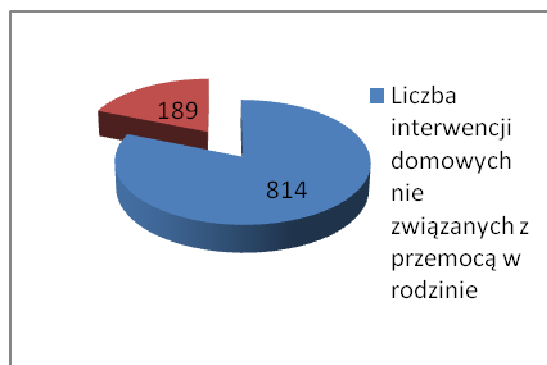
Bardziej wiarygodnych danych, obrazujących skalę zjawiska, niż badanie opinii społecznej dostarczają statystyki policyjne. Z danych Komendy Głównej Policji, zebranych na podstawie stosowania procedury Niebieskie Karty, wynika, iż w 2005 roku policja przeprowadziła 96773 interwencje dotyczące przemocy domowej, co w stosunku do roku wcześniejszego oznacza ponad 4% wzrost. Odnotowano 156788 ofiar przemocy domowej, wśród których najliczniejszą grupę stanowiły kobiety 91374.

Ofiarami były także dzieci do lat 13 – 37227, nieletni w wieku 13 – 18 lat – 17800, a także mężczyźni – 10387. Spośród 97142 sprawców, ponad 95% stanowili mężczyźni, nieco ponad 4% kobiety i 0,2% nieletni. Blisko 77% sprawców w chwili stosowania przemocy znajdowało się pod wpływem alkoholu.

Wykazana liczba interwencji nie jest jednak tożsama z liczbą rodzin, w których doszło do przemocy. Policja mogła bowiem interweniować kilkakrotnie u jednej rodziny i w każdym wypadku, kiedy zaistniało podejrzenie, że w rodzinie dochodzi do przemocy, wypełniana była Niebieska Karta. Trzeba zatem pamiętać, że dane statystyczne, opracowane na podstawie Niebieskich Kart, pozwalają jedynie w przybliżeniu oszacować zjawisko przemocy.

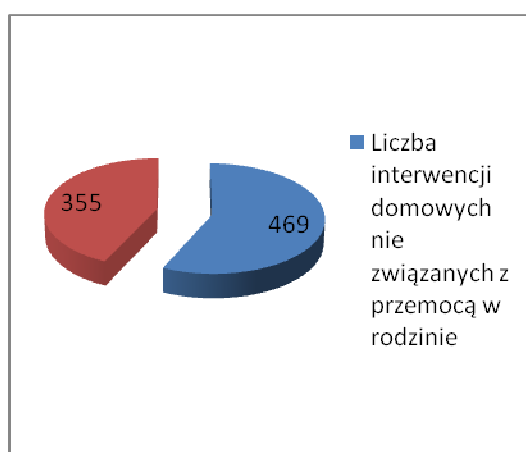
3.2. PRZEMOC DOMOWA W POWIECIE PILSKIM

W 2009 roku, w powiecie pilskim, odnotowano 1003 interwencje domowe, w 189 przypadkach interweniowano w związku występowaniem przemocy w rodzinie

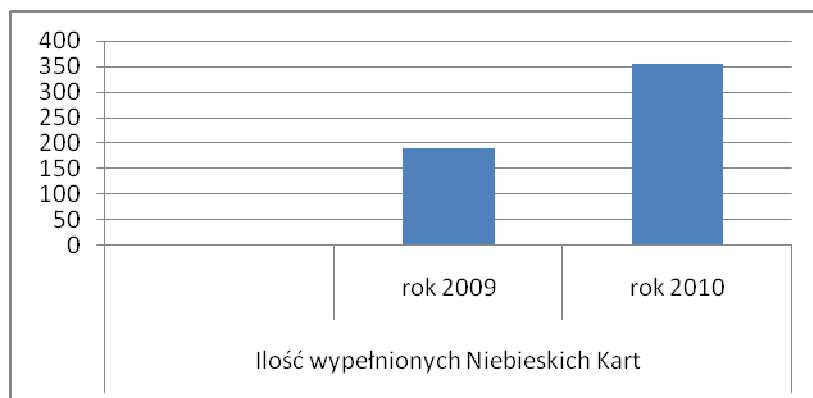
Wykres 1. Zestawienie liczby interwencji domowych dotyczących przemocy w rodzinie z liczbą pozostałych interwencji domowych, niezwiązanych z przemocą w rodzinie, przeprowadzonych przez Policję w powiecie pilskim w 2009 roku

W 2010 r. odnotowano 824 interwencje domowe, w 355 przypadkach interweniowano w związku występowaniem przemocy w rodzinie. W obu przypadkach liczba interwencji związanych z przemocą w rodzinie ustalona na podstawie liczby sporządzonych Niebieskich Kart.

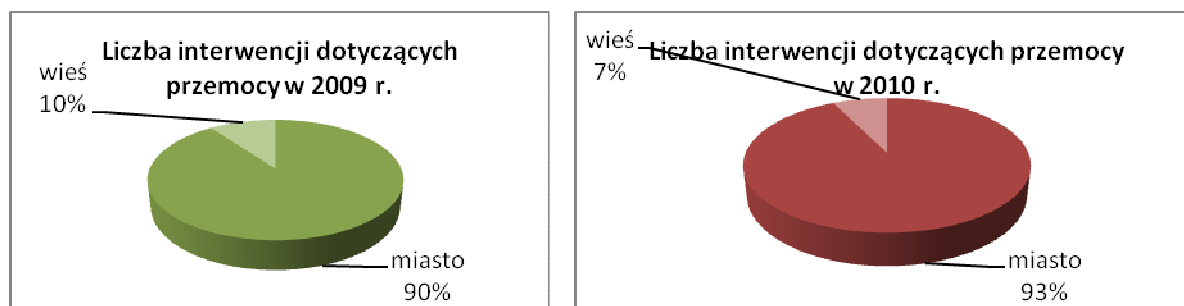
Wykres 2. Zestawienie liczby interwencji domowych dotyczących przemocy w rodzinie z liczbą pozostałych interwencji domowych, niezwiązanych z przemocą w rodzinie, przeprowadzonych przez Policję w powiecie pilskim w 2010 roku

Podczas, gdy liczba interwencji domowych ogółem, zmalała w roku 2010 w stosunku do roku 2009 do około 22% to liczba interwencji domowych dotyczących przemocy w rodzinie, notuje duży wzrost o prawie 88%.

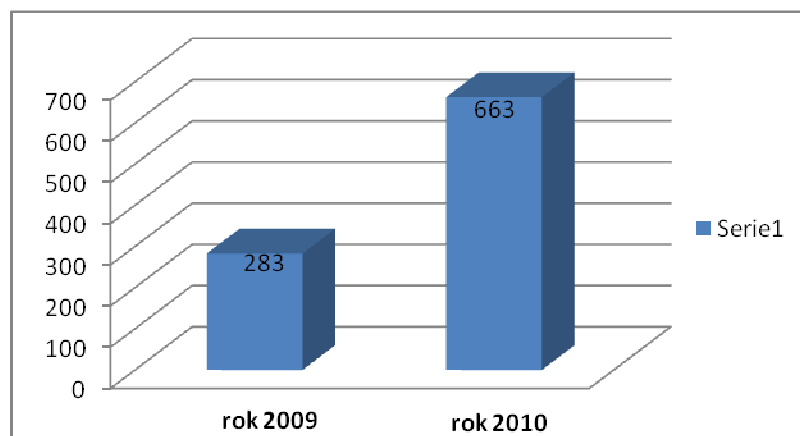
Wykres 3. Ilość wypełnionych „Niebieskich Kart” w roku 2009 i 2010

Określając miejsce interwencji, należy stwierdzić, iż w 2009 w miastach przeprowadzono 170 interwencji domowych, gdzie w tym samym roku na wsiach było ich zaledwie 19. W 2010 r. interwencji domowych w miastach było 329, gdzie na wsiach tylko 26. Taki rozkład interwencji jest prawdopodobnie konsekwencją większej otwartości środowiska miejskiego wobec problemu przemocy.

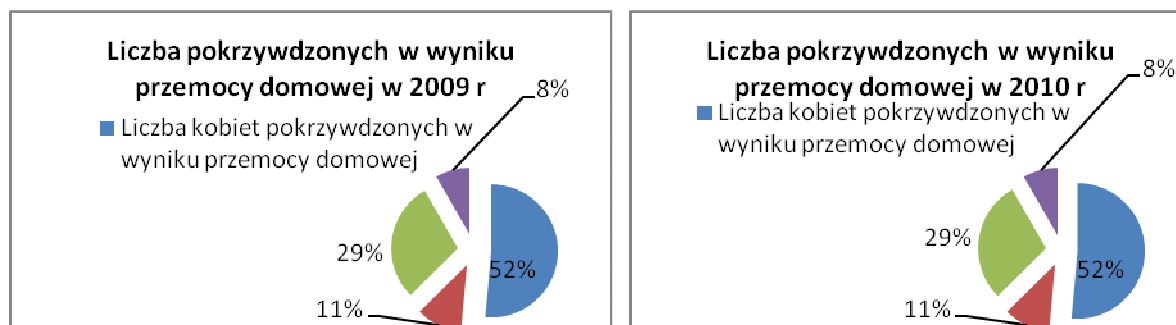
Wykres 4. Zestawienie miejsc interwencji domowych dotyczących przemocy w rodzinie przeprowadzonych w roku 2009 i 2010

Wraz ze wzrostem interwencji domowych dotyczących przemocy w rodzinie, wzrasta liczba osób pokrzywdzonych przemocą. W rozumieniu stosowanej przez Policję procedury Niebieskie Karty, osobami pokrzywdzonymi na skutek przemocy są nie tylko bezpośrednie ofiary przemocy, wobec których stosowana była przemoc, ale również dzieci, przebywające w rodzinie, w której dochodzi do przemocy. Dzieci są osobami pokrzywdzonymi w sensie procedury Niebieskie Karty zarówno w przypadku stosowania wobec nich przemocy fizycznej lub/i psychicznej jak również, gdy są świadkami przemocy w rodzinie.

Wykres 6. Zestawienie liczby pokrzywdzonych na skutek przemocy w rodzinie w roku 2009 i 2010

Zgodnie z dominującą tendencją, zarówno w 2009 jak i w 2010 r. największą grupę pokrzywdzonych stanowiły kobiety – w 2009 r. 161 kobiet (56,89%), w 2010 r. – 341 kobiet (51,43%). Wśród ofiar znalazły się również małoletni do lat 13 – w 2009 r. – 68 pokrzywdzonych (24%), w 2010 r. – 193 pokrzywdzonych (29,1%), małoletni od 13 do 18 lat – w 2009 r. – 31 pokrzywdzonych (10,95%), w 2010 r. – 55 pokrzywdzonych (8,29%), a także mężczyźni – w 2009 r. – 23 pokrzywdzonych (8,13%), w 2010 r. – 74 pokrzywdzonych (11,16%)

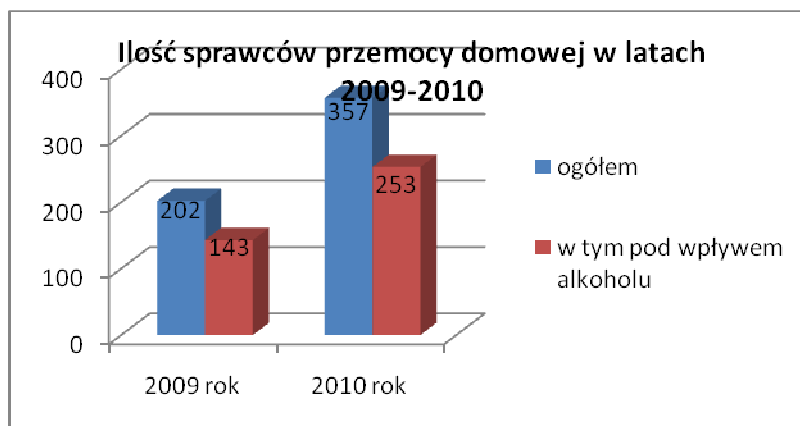

Wykres 7. Pokrzywdzeni w wyniku przemocy domowej w 2009 i 2010 roku

Od końca lat 90-tych, wśród osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie utrzymują się te same proporcje. Największą grupę stanowią kobiety. Nieco rzadziej ofiarami przemocy stają się również małoletni do lat 13 oraz osoby nieletnie w wieku 13 – 18 lat, najmniejszą grupę pokrzywdzonych stanowią nadal mężczyźni, chociaż na przykładzie roku 2009 i 2010 ich liczba wzrosła o 321,7%.

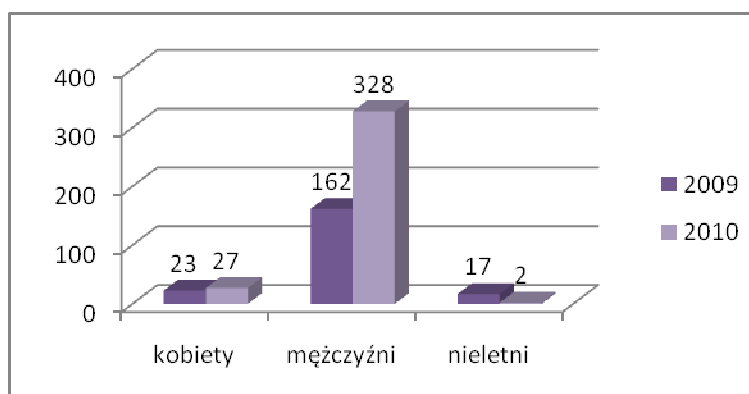
Analogicznie do wzrostu liczby interwencji domowych dotyczących przemocy w rodzinie, w latach 2009 – 2010, wzrasta liczba sprawców przemocy w rodzinie. Liczba sprawców wykazana

w ramach procedury Niebieskie Karty może być nieco większa niż liczba interwencji ze względu na możliwość występowania sytuacji, w których sprawcą przemocy domowej była więcej niż jedna osoba.

Wykres 9. Sprawcy przemocy domowej wykazani w procedurze Niebieskie Karty w latach 2009 – 2010

W 2009 roku sprawcami przemocy w 80,19% przypadków byli mężczyźni – 162 na 202 sprawców ogółem, w 2010 r. stanowili oni już 91,88% - 328 mężczyzn na 357 sprawców ogółem. Odnotowano również przypadki przemocy ze strony kobiet – 23 w 2009 r. i 27 w 2010 r. Zmalała natomiast liczba nieletnich, będących sprawcami przemocy domowej, z 17 w 2009 r. do 2 w 2010 r.

Wykres 10. Sprawcy przemocy domowej w 2009 i 2010 roku

W latach 2009– 2010 w ramach realizacji procedury Niebieskie Karty, ujawniono w 2009 r. 143 - na 202 ogółem, sprawców którzy w momencie stosowania przemocy znajdowali się pod wpływem alkoholu. W roku 2010 - odpowiednio - 253 na 357 sprawców ogółem.

Zestawienie liczby sprawców przemocy ogółem z liczbą sprawców działających pod wpływem alkoholu wskazuje na częste współwystępowanie obu problemów. Osoby znajdujące się w stanie nietrzeźwości tracą samokontrolę i mogą zachowywać się w nieprzewidywalny sposób. Pod wpływem alkoholu zanikają istniejące w człowieku hamulce, wewnętrzne zakazy krępujące jego zachowanie.

Częste nadużywanie alkoholu prowadzi do nasilenia się zachowań agresywnych. Nie można jednak mówić o jakimkolwiek związku przyczynowym pomiędzy przemocą, a nadużywaniem alkoholu. Zdarza się, że sprawcy przemocy po zakończeniu leczenia odwykowego nadal stosują przemoc wobec swoich bliskich.

Szacując skalę zjawiska, warto również przyrzeć się jak wygląda nasilenie problemu przemocy domowej na terenie powiatu pilskiego. Dane policyjne, gromadzone przez Komendę Powiatową Policji w Pile, obrazują przestrzenny rozkład i zróżnicowanie przemocy w rodzinie.

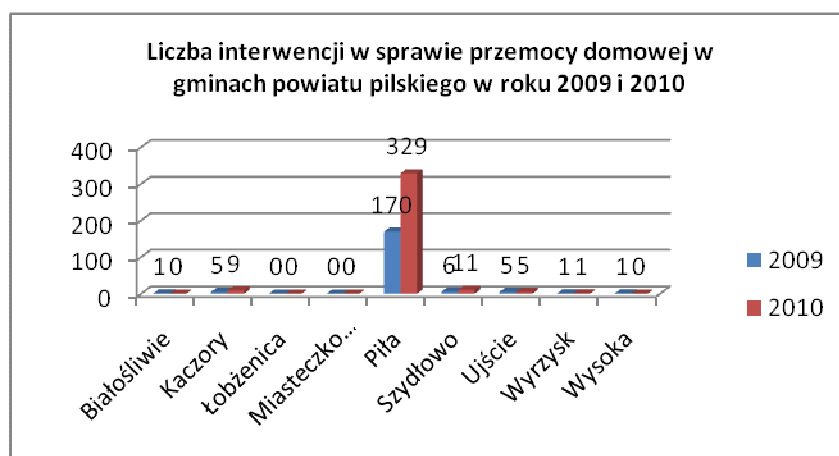

Tabela 11. Interwencje domowe dotyczące przemocy w rodzinie przeprowadzone w gminach powiatu pilskiego w 2009 i 2010 roku

Powyższe zestawienie przedstawia rozkład interwencji domowych dotyczących przemocy w rodzinie w gminach powiatu pilskiego. Zgromadzone dane wskazują, że najwięcej interwencji odnotowano w Pile, w pozostałych gminach – najwięcej w Szydłowie, Kaczorach i Ujściu. Najmniej interwencji w sprawie przemocy domowej miało miejsce w gminach : Łobżenica, Miasteczko Krajeńskie, następnie Białosławie, Wysoka i Wyrzysk.

3.3. PRIORYTETOWE POTRZEBY I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Diagnoza problemu przemocy w rodzinie w powiecie pilskim, wskazując główne problemy związane z realizacją zadań w obszarze zapobiegania i zwalczania przemocy domowej, pozwoliła sformułować priorytetowe potrzeby i kierunki działań:

- położenie nacisku na profilaktykę, edukację i podnoszenie świadomości problemu przemocy w społeczeństwie,
- systematyczne monitorowanie problemu przemocy w rodzinie, gromadzenie informacji i danych związanych z problemem, badanie problemu przemocy,
- rozwój profesjonalnej bazy instytucjonalnej oferującej pomoc i wsparcie osobom uwięzonym w przemoc domową,
- zacieśnianie i koordynacja współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami zobligowanymi do podejmowania działań w obszarze zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie celem wymiany informacji i doświadczeń,
- rozwijanie form wsparcia dla osób uwięzonych w przemoc,
- położenie nacisku na kompleksowe działania skierowane wobec sprawców przemocy,
- podnoszenie poziomu jakości pomocy świadczonej osobom doznającym przemocy i pracującym ze sprawcami.

IV. ODDZIAŁYWANIA KOREKCYJNO-EDUKACYJNE WOBEC OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE

4.1. GENEZA

W powiecie pilskim funkcjonują instytucje zajmujące się pomocą ofiarom przemocy, istnieje również oferta terapeutyczna skierowana do tej grupy.

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie koncentruje się głównie na działaniach adresowanych do osób doznających przemocy. Większość tych działań ma charakter następczy i polega na pracy z ofiarami przemocy. Jak wskazuje diagnoza stanu realizacji procedury Niebieskie Karty w pomocy społecznej ofiary przemocy często nie chcą ujawniać przemocy i współpracować. Źródłem takiej postawy jest między innymi poczucie wstydu, brak przekonania o skuteczności jakiegokolwiek pomocy oraz obawa przed sprawcą.

Aby skutecznie zapobiegać przemocy i zwalczać jej negatywne skutki konieczne jest podjęcie szerokich działań wobec sprawców przemocy uwzględniających prowadzenie bezpośrednich oddziaływań korekcyjno edukacyjnych jak i doskonalenie procedur interwencyjno-prawnych. Oferta skierowana na pracę ze sprawcą jest jednocześnie odpowiedzią na zapotrzebowanie ofiar, które oczekują zmiany zachowań sprawcy przemocy. Poddanie sprawcy pracy korekcyjnej daje szansę na to, że będzie on w stanie zmienić schemat postępowania

4.2. FORMY REALIZACJI I ZAWARTOŚĆ MERYTORYCZNA PROGRAMÓW ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH

a. Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne powinny być prowadzone w formie zaprogramowanych działań psychologicznych, edukacyjnych, socjalizacyjnych mających na celu zmianę postaw i zachowań osób stosujących przemoc poprzez nabycie umiejętności samokontroli agresywnych zachowań oraz nawiązywania i podtrzymywania partnerskich relacji z członkami rodziny. Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych uwzględnia podejmowanie działań w następujących obszarach:

- edukacja na temat przemocy, jej form, rodzajów, mechanizmów oraz stereotypów i innych czynników kulturowych usprawiedliwiających i utrwalających stosowanie przemocy
- rozpoznawanie i zmiana systemu przekonań i postaw w drodze analizy działań sprawcy, jego intencji, przekonań, uczuć towarzyszących zachowaniom, sposobów umniejszania lub zaprzeczania czynom, skutków dla sprawcy, partnera, otoczenia, możliwości i technik powstrzymywania przemocy
- stosowanie procedur behawioralno-poznawczych ukierunkowanych na korygowanie postaw osób stosujących przemoc oraz zmianę zachowań poprzez ćwiczenie konstruktywnych form myślenia i reagowania
- kształtowanie umiejętności komunikacji i samokontroli oraz konstruktywnego rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy
- promocja podstawowych praw człowieka, w tym godności osoby i równości płci, oraz wartości rodzinnych, a także idei odpowiedzialności za podejmowane decyzje i dokonywane czyny

b. Realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wymaga uwzględnienia specyfiki różnych grup sprawców przemocy. Bezpośredni odbiorcy programu, czyli sprawcy przemocy stanowią grupę zróżnicowaną pod wieloma względami. Główne czynniki zróżnicowania to:

- sposób kwalifikowania do programu
- płeć
- występowanie uzależnienia alkoholowego
- poziom świadomości/zaprzeczenia.

c. Podstawową formą oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jest praca grupowa. Pożądane jest jednak również prowadzenie pracy indywidualnej. W minimalnym zakresie, spotkania indywidualne powinny otwierać i zamykać uczestnictwo w programie korekcyjno-edukacyjnym. Zarówno jedna, jak i druga forma oddziaływania na sprawcę wymaga dokonania rozpoznania diagnostycznego. Dla zaplanowania adekwatnych działań wobec sprawcy niezbędne jest zebranie

informacji na temat funkcjonowania sprawcy, jego sytuacji rodzinnej i zawodowej, specyfiki stosowanej przemocy oraz cech osobowościowych istotnych dla prowadzenia pracy korekcyjnej.

d. Zajęcia prowadzone w ramach programów korekcyjno edukacyjnych powinny odbywać się w małych grupach – maksymalnie do 15 osób. Cykl korekcyjno – edukacyjny powinien obejmować minimum 60 – 120 godzin zajęć, odbywających się w maksymalnie cotygodniowych odstępach czasu. W praktyce długość cykli korekcyjno-edukacyjnych będzie uzależniona od rodzaju i specyfiki grupy sprawców.

e. Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne powinny być prowadzone przez dwie osoby – kobietę i mężczyznę z wyższym wykształceniem odpowiednim przygotowaniem psychologicznym oraz przeszkoleniem z zakresu przeciwdziałania przemocy. Prowadzenie zajęć przez współdziałające ze sobą osoby różnej płci pozwala pokazać sprawcom modelową, partnerską relację pomiędzy kobietą a mężczyzną.

f. Instytucje i organizacje realizujące programy oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych powinny monitorować zachowanie sprawców, zarówno w trakcie realizacji programu jak i w okresie do 3 lat po jego zakończeniu.

g. Niezbędne jest zabezpieczenie na terenie wszystkich jednostek organizacyjnych pomocy społecznej szczebla gminnego i powiatowego (PCPR, OPS) odpowiednich warunków dla osób udzielających pomocy w ramach pierwszego kontaktu oraz wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za udzielanie pomocy i wsparcia rodzinom uwikłanym w przemoc, w ramach pierwszego kontaktu.

Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie winny być prowadzone zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 lipca 2006 roku, w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, a także szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych (Dz.U. z 2006 r. Nr 127 poz. 890).

4.3. CELE I REZULTATY ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO - EDUKACYJNYCH

Celem strategicznym oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie jest ograniczenie problemu przemocy domowej. Do osiągnięcia tego celu przyczynią się działania realizowane w ramach następujących celów operacyjnych:

- podniesienie poziomu wiedzy sprawców na temat przemocy w rodzinie
- rozwój świadomości własnych zachowań przemocowych wobec bliskich
- rozwój umiejętności samokontroli oraz rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy
- zmiana postaw wobec przemocy w rodzinie
- rozwój form pracy ze sprawcą przemocy

- podniesienie poziomu jakości pomocy udzielanej sprawcom przemocy i rodzinom dotkniętym przemocą

- zmniejszenie liczby sprawców przemocy

Zakładane rezultaty:

- zwiększenie poziomu wiedzy sprawców na temat przemocy
- wzrost świadomości stosowanych zachowań przemocowych
- wzrost liczby sprawców potrafiących kontrolować swoje agresywne zachowania oraz rozwiązywać konflikty bez użycia przemocy
- zmniejszenie społecznej tolerancji dla przemocy w rodzinie
- utworzenie grup korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy
- wzrost liczby specjalistów przygotowanych do realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych
- mniejsza liczba sprawców przemocy

Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Pile realizował program korekcyjno - edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie. W latach 2009 - 2010 poddano oddziaływaniom korekcyjno – edukacyjnym 29. mężczyzn.

Tabela 6. Uczestnictwo w programach korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w latach 2009 – 2010

Lp.	Przedział wiekowy	ilość osób	
		2009 rok	2010 rok
1.	do 20	0	0
2.	21-30	1	2
3.	31-40	3	4
4.	41-50	1	5
5.	51-60	2	11
6.	pow.60	0	0
	Razem	7	22

V. CELE, REALIZACJA, MONITORING I EWALUACJA ORAZ ZASADY FINANSOWANIA

Głównym celem Powiatowego Programu jest ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Pilskiego. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących celów operacyjnych:

Cel 1. Zwiększenie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie.

Zadania do realizacji:

1) prowadzenie kampanii promocyjno - informacyjnych;

2) stworzenie bazy internetowej umożliwiającej kontakt ze wszystkimi służbami i podmiotami w Powiecie Pilskim działającymi na rzecz osób pokrzywdzonych;

3) współpraca ze szkołami z terenu Powiatu Pilskiego w zakresie zwiększenia świadomości uczniów i ich rodziców na temat zjawiska przemocy w rodzinie.

Cel 2. Zwiększenie świadomości społecznej na temat prawidłowych metod wychowawczych.

Zadania do realizacji:

1) prowadzenie warsztatów dla rodziców pod hasłami: wychowanie bez przemocy, w co się bawić czy gotuj razem z nami;

2) organizacja w każdej gminie pikników rodzinnych mających na celu zwiększenie świadomości rodziców na temat prawidłowych metod wychowawczych.

Cel 3. Zwiększenie dostępu do specjalistycznego wsparcia dla ofiar przemocy.

Zadania do realizacji:

1) prowadzenie poradnictwa i terapii psychologicznej;

2) prowadzenie poradnictwa prawnego;

3) prowadzenie pracy socjalnej z indywidualnym przypadkiem;

4) prowadzenie poradnictwa i terapii rodzinnej;

5) współpraca z prokuraturą, sądem, policją i placówkami ochrony zdrowia z terenu Powiatu Pilskiego w zakresie zwiększenia dostępu do specjalistycznego wsparcia dla ofiar przemocy;

6) prowadzenie mediacji rodzinnych;

7) udział w pracach gminnych zespołów interdyscyplinarnych;

Cel 4. Przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, osobom i rodzinom będącym w stanie kryzysu.

Zadania do realizacji:

1) utworzenie i prowadzenie ośrodka interwencji kryzysowej;

2) prowadzenie poradnictwa psychologicznego i terapii;

3) prowadzenie poradnictwa prawnego;

4) prowadzenie poradnictwa socjalnego;

5) prowadzenie poradnictwa i terapii rodzinnej;

6) współpraca z ośrodkami pomocy społecznej położonymi na obszarze Powiatu Pilskiego w zakresie pomocy osobom i rodzinom będącym w kryzysie;

Cel 5. Redukcja zachowań agresywnych i nabycie nowych umiejętności służących rozwiązywaniu konfliktów, sporów w rodzinach bez użycia przemocy.

Zadania do realizacji: opracowywanie i realizacja programów korekcyjno – edukacyjnych oraz ich wersji pogłębionych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Powiatowy Program składa się z szeregu interdyscyplinarnych działań, które są ściśle nakierowane na realizację poszczególnych celów operacyjnych. Jednocześnie zakłada się, że realizacja całego Powiatowego Programu przebiegać będzie w sposób, który pozwoli na zachowanie równowagi w poziomie osiągania poszczególnych celów operacyjnych. Taka spójność działań prowadzić będzie do osiągnięcia jak najwyższego poziomu celu głównego.

Powiatowy Program skierowany jest do mieszkańców Powiatu Pilskiego,

a w szczególności do :

- 1) rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy;
- 2) osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- 3) osób stosujących przemoc w rodzinie;
- 4) świadków przemocy w rodzinie.

Zakłada się, że Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2012 – 2015 będzie stanowił interdyscyplinarną strategię działań na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy domowej, realizowaną przez wszystkie instytucje i organizacje zobligowane do podejmowania działań w tym zakresie, zarówno na poziomie gmin jak i powiatu. Ze względu na interdyscyplinarny charakter programu oraz szerokie spektrum celów i zadań zaplanowanych na poziomie ogólnym, umożliwiającym dostosowywanie podejmowanych działań do lokalnych potrzeb, cele programu realizowane będą, w formie pracy ciągłej przez cały okres programowania. Działania skierowane do społeczności, władz lokalnych i innych decydentów, instytucji i organizacji pozarządowych z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie, kadr specjalistycznych, ofiar i sprawców przemocy domowej będą miały charakter zarówno profilaktyczny (promowanie, propagowanie zachowań alternatywnych wobec przemocy, nowatorskich rozwiązań), edukacyjny (upowszechnianie wiedzy na temat przemocy i jej negatywnych skutków, kształtowanie właściwych postaw, w tym braku akceptacji dla przemocy), pomocowy (specjalistyczne poradnictwo, działania terapeutyczne, korekcyjno-edukacyjne, informowanie o możliwościach i miejscach uzyskania pomocy) wspierający (wsparcie merytoryczne i praktyczne służb pomocowych, wzmacnianie i aktywizowanie instytucji i organizacji, rozwój instytucjonalny, współpraca i wymiana doświadczeń).

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pile, dla rzeczywistej oceny stopnia wykonania Powiatowego Programu prowadzić będzie analizę wskaźników realizacji celów operacyjnych. Poniżej wymienione wskaźniki będą porównywane w kolejnych latach realizacji Powiatowego Programu, co pozwoli na ocenę poziomu osiągnięcia celów operacyjnych oraz celu głównego. Jednocześnie ocena ta pozwoli na ewentualną modyfikację zakładanych działań.

Dla zbadania skuteczności programu, w trakcie jego realizacji oraz po jej zakończeniu przeprowadzona zostanie ewaluacja. Szersze spojrzenie na program oraz sposób jego wdrażania

dokonane w drodze identyfikacji i oceny celów, sposobów realizacji, długofalowych efektów programu dostarczy wniosków, co do skuteczności programu oraz ewentualnych potrzeb związanych z wzmocnieniem oddziaływania programu, usprawnienia procesów zarządzania czy modyfikacji lub zmian priorytetowych kierunków działań.

Zakłada się, że niniejszy program będzie finansowany w różnych formach, z wykorzystaniem wielu źródeł finansowania, wskazanych na poziomie ogólnym z uwagi na ramowy charakter programu oraz konieczność corocznego planowania szczegółowego harmonogramu realizacji zadań w danym roku. Źródłem finansowania będzie również budżet państwa, z którego pochodzą środki przeznaczone na realizację zadań powiatów z zakresu administracji rządowej. Uwzględnia się również rzeczowe wkłady własne instytucji i organizacji zaangażowanych w realizację programu oraz możliwość tworzenia projektów finansowanych ze środków unijnych.